

Cuprins

1. CODUL CIVIL (LEGEA NR. 287/2009)	5
2. ACTE NORMATIVE NAȚIONALE ȘI INTERNAȚIONALE PRIVIND PROTECȚIA COPILULUI ȘI PROTECȚIA SOCIALĂ A FAMILIEI	151
2.1. Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului.....	151
2.2. Hotărârea Guvernului nr. 797/2017 pentru aprobarea regulamentelor-cadru de organizare și funcționare ale serviciilor publice de asistență socială și a structurii orientative de personal.....	193
2.3. Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 11/2014 privind adoptarea unor măsuri de reorganizare la nivelul administrației publice centrale și pentru modificarea și completarea unor acte normative.....	224
2.4. Hotărârea Guvernului nr. 299/2014 privind organizarea și funcționarea Autorității Naționale pentru Protecția Drepturilor Copilului și Adopție	228
2.5. Legea nr. 197/2012 privind asigurarea calității în domeniul serviciilor sociale	233
2.6. Hotărârea Guvernului nr. 1439/2004 privind serviciile specializate destinate copilului care a săvârșit o faptă penală și nu răspunde penal.....	245
2.7. Hotărârea Guvernului nr. 502/2017 privind organizarea și funcționarea comisiei pentru protecția copilului.....	247
2.8. Legea nr. 61/1993 privind alocația de stat pentru copii.....	256
2.9. Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 148/2005 privind susținerea familiei în vederea creșterii copilului	268
2.10. Legea nr. 217/2003 pentru prevenirea și combaterea violenței domestice	280
2.11. Convenția de la Haga asupra aspectelor civile ale răpirii internaționale de copii.....	303
2.12. Convenția cu privire la drepturile copilului.....	311
2.13. Protocol facultativ la Convenția cu privire la drepturile copilului, referitor la vânzarea de copii, prostituția copiilor și pornografia infantilă.....	325
3. ACTE NORMATIVE NAȚIONALE ȘI INTERNAȚIONALE PRIVIND ADOPTIA	331
3.1. Legea nr. 273/2004 privind procedura adopției.....	331
3.2. Norme metodologice de aplicare a Legii nr. 273/2004 privind procedura adopției.....	370
3.3. Hotărârea Guvernului nr. 1441/2004 cu privire la autorizarea organizațiilor private străine de a desfășura activități în domeniul adopției internaționale	400
3.4. Hotărârea Guvernului nr. 233/2012 privind serviciile și activitățile ce pot fi desfășurate de către organismele private române în cadrul procedurii adopției interne, precum și metodologia de autorizare a acestora.....	403
3.5. Hotărârea Guvernului nr. 448/2017 pentru aprobarea Metodologiei privind contactarea părinților firești sau a rudelor biologice, accesul adoptatului la informații vizând originile sale și propriul trecut, precum și accesul părinților firești sau al rudelor biologice ale persoanelor adoptate la informații referitoare la persoana adoptată.....	408
3.6. Convenția europeană revizuită în materia adopției de copii, adoptată la Strasbourg la 27 noiembrie 2008.....	416

3.7. Convenția de la Haga asupra protecției copiilor și cooperării în materia adopției internaționale.....	423
3.8. Convenția dintre România și Republica Italiană referitoare la adopția minorilor	432
4. ACTE NORMATIVE DE DREPT PROCESUAL CIVIL PENTRU APLICAREA DREPTULUI FAMILIEI	436
4.1. Codul de procedură civilă (Legea nr. 134/2010)	436
4.2. Legea nr. 36/1995 a notarilor publici și a activității notariale.....	470
4.3. Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 80/2013 privind taxele judiciare de timbru	479
5. CODUL PENAL ȘI CODUL DE PROCEDURĂ PENALĂ	481
5.1. Codul penal (Legea nr. 286/2009).....	481
5.2. Codul de procedură penală (Legea nr. 135/2010)	506
6. ALTE ACTE NORMATIVE NAȚIONALE	514
6.1. Legea nr. 17/2000 privind asistența socială a persoanelor vârstnice	514
6.2. Legea nr. 21/1991 a cetățeniei române	525
6.3. Ordonanța Guvernului nr. 41/2003 privind dobândirea și schimbarea pe cale administrativă a numelor persoanelor fizice	539
6.4. Legea nr. 119/1996 cu privire la actele de stare civilă	545
7. ALTE ACTE INTERNAȚIONALE	567
7.1. Convenția ONU privind consimțământul la căsătorie, vârsta minimă pentru căsătorie și înregistrarea căsătoriilor	567
7.2. Convenția europeană asupra statutului juridic al copiilor născuți în afara căsătoriei.....	569
7.3. Convenția asupra relațiilor personale care privesc copiii	572
7.4. Regulamentul (CE) nr. 2201/2003 privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești, de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 1347/2000.....	581
7.5. Regulamentul nr. 1215/2012 privind competența judiciară, recunoașterea și executarea hotărârilor în materie civilă și comercială	605
7.6. Declarația Universală a Drepturilor Omului	613

1. Codul civil (Legea nr. 287/2009)¹

-extras-

(...)

CARTEA I Despre persoane

(...)

Titlul II Persoana fizică

Capitolul I Capacitatea civilă a persoanei fizice

Bibliografie specială:

a. Tratat, cursuri universitare, monografii

T. BODOAȘCĂ, S.O. NOUR, I. MAFTEI, *Drept civil. Partea generală. Subiectele dreptului civil*, Ed. Universul Juridic, București, 2010, pp. 145 sqq; G. BOROI, *Drept civil. Partea generală. Persoanele*, ed. a III-a, Ed. Hamangiu, București, 2008, pp. 474 sqq; E. CHELARU, *Drept civil. Persoanele în reglementarea NCC*, ed. a IV-a, Ed. C.H. Beck, București, 2016, pp. 17 sqq; I. DOGARU, S. CERCEL, *Drept civil. Persoanele*, Ed. C.H. Beck, București, 2007, pp. 22 sqq; G.C. FRENȚIU, *Principalele instituții ale dreptului civil român*, ed. a II-a, revăzută și adăugită conform noului Cod civil, Ed. Universul Juridic, București, 2012, pp. 16 sqq; G.C. FRENȚIU, B.D. MOLOMAN, *Elemente de dreptul familiei și de procedură civilă*, ed. a III-a, revăzută și actualizată conform noului Cod civil, Ed. Universul Juridic, București, 2011, pp. 21 sqq; E. LUPAN, S. SZTRANYICZKI, *Persoanele în concepția noului Cod civil*, Ed. C.H. Beck, București, 2012, pp. 25 sqq; M. NICOLAE (COORD.), V. BÎCU, G.-A. ILIE, R. RIZOIU, *Drept civil. Persoanele*, Ed. Universul Juridic, București, 2016, pp. 132 sqq; T. PRESCURE, R. MATEFI, *Drept civil*.

¹ Republicată (M. Of. nr. 505 din 15 iulie 2011) în temeiul art. 218 din Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Codului civil (M. Of. nr. 409 din 10 iunie 2011; în vigoare de la 1 octombrie 2011, cu excepția art. 214 și art. 216-218, art. 224, art. 225 alin. (1) și (2), art. 226 și art. 228, intrate în vigoare la 3 zile de la data publicării).

Istoric:

● **O.U.G. nr. 79/2011** pentru reglementarea unor măsuri necesare intrării în vigoare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil (M. Of. nr. 696 din data de 30 septembrie 2011);

● **Legea nr. 60/2012** privind aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 79/2011 pentru reglementarea unor măsuri necesare intrării în vigoare a Legii nr. 287/2009 privind Codul civil (M. Of. nr. 255 din data de 17 aprilie 2012);

● **Rectificare** în M. Of. nr. 246 din data de 29 aprilie 2013;

● **Legea nr. 138/2014** pentru modificarea și completarea Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative conexe (M. Of. nr. 753 din data de 16 octombrie 2014);

● **O.U.G. nr. 1/2016** pentru modificarea Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, precum și a unor acte normative conexe (M. Of. nr. 85 din data de 4 februarie 2016);

● **Legea nr. 17/2017** privind aprobarea Ordonanței de urgență a Guvernului nr. 1/2016 pentru modificarea Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, precum și a unor acte normative conexe (M. Of. nr. 196 din data de martie 2017): **modifică art. 2.445 C. civ.**

Partea generală. Persoanele, Ed. Hamangiu, București, 2012, pp. 286 sqq; I. REGHINI, Ș. DIACONESCU, P. VASILESCU, *Introducere în dreptul civil*, Ed. Hamangiu, București, 2013, pp. 84 sqq; C.T. UNGUREANU, *Drept civil. Partea generală. Persoanele*, ed. a III-a, Ed. Hamangiu, București, 2016, pp. 56 sqq; O. UNGUREANU, C. JUGASTRU, *Drept civil. Persoanele*, ed. a II-a, revăzută, Ed. Hamangiu, București, pp. 4 sqq.

Secțiunea 1 Capacitatea de folosință

Art. 34. Noțiune. Capacitatea de folosință este aptitudinea persoanei de a avea drepturi și obligații civile.

DOCTRINĂ

1. „Prin *starea (status)* persoanelor se înțelege ceea ce constituie condiția juridică a acestora în familie și societate [de ex., dacă este minor sau major, căsătorit ori necăsătorit, copil firesc sau adoptat etc. (...)], iar *capacitatea* persoanelor desemnează aptitudinea lor, recunoscută de lege, de a avea drepturi și obligații (*capacitatea de folosință*) și de a le putea exercita (*capacitatea de exercițiu*)” (M. NICOLAE, *Drept civil. Teoria generală*, Vol. I. *Teoria dreptului civil*, Ed. Solomon, București, 2017, p. 493).

2. „Lipsa capacității de folosință valorează negarea personalității juridice a omului, transformarea acestuia în obiect sau în marionetă juridică” (I. REGHINI, Ș. DIACONESCU, P. VASILESCU, *Introducere în dreptul civil*, Ed. Hamangiu, București, 2013, p. 478).

Art. 35. Durata capacității de folosință. Capacitatea de folosință începe la nașterea persoanei și încetează odată cu moartea acesteia.

Art. 36. Drepturile copilului conceput. Drepturile copilului sunt recunoscute de la concepțiune, însă numai dacă el se naște viu. Dispozițiile art. 412 referitoare la timpul legal al concepțiunii sunt aplicabile.

DOCTRINĂ

1. „(...) Această dispoziție legală este privită ca fiind expresia unei excepții de la regula dobândirii capacității de folosință de la nașterea persoanei, excepție concretizată în aceea că persoana fizică dobândește capacitate de folosință, anticipat, condiționat și limitat, chiar înainte de nașterea sa. Este o capacitate anticipată, deoarece ea se dobândește înainte de naștere, respectiv de la concepție; este o capacitate condiționată, fiindcă ea se pune în discuție doar atunci când copilul se naște viu; și este limitată, fiindcă ea privește doar drepturile copilului, nu și obligațiile acestuia” (I. REGHINI, Ș. DIACONESCU, P. VASILESCU, *Introducere în dreptul civil*, ed. a II-a, revizuită și adăugită, Ed. Sfera Juridică, Cluj-Napoca, 2008, p. 96).

2. „Prin excepție și printr-o ficțiune juridică de la regula potrivit căreia capacitatea de folosință se dobândește de la naștere, copilul conceput se consideră ca născut, când este vorba de interesul său, pentru ca prin faptul unei nașteri tardive să nu fie lipsit de drepturile ce i s-ar fi convenit dacă s-ar fi născut mai devreme. În vechiul drept românesc și în toate legislațiile, principiul era formulat sub maxima *infans conceptus pro nato habetur, quotiens de eius commodis agitur* (copilul conceput se consideră ca născut de câte ori este vorba de interesele lui)” (D. ALEXANDRESCO, *Principiile dreptului civil*, vol. I, Atelierele grafice Sococ & Co., SA, București, 1926, p. 134).

3. „Drepturile copilului conceput există deci de la momentul concepțiunii sale, dar efectele ce derivă din aceste drepturi nu se realizează decât sub condiție suspensivă;

eveniente conditione, dacă nu se îndeplinește condiția suspensivă, această împrejurare atrage caducitatea drepturilor afectate de condiție, nu însă stingerea retroactivă a efectelor juridice. (...) Așadar, drepturile – și obligațiile corespunzătoare acestora – se află sub condiție. În aceste condiții, personalitatea juridică a copilului conceput nu este o ficțiune juridică; el este o persoană juridică actuală, titulară de drepturi și, limitat, de obligații corespunzătoare acestora” (I. DELEANU, *Ficțiunile juridice*, Ed. All Beck, București, 2005, pp. 417-418).

4. „Copilul nu reprezintă doar o existență fizică a cărei stadialitate de dezvoltare concură la determinarea conceptului de capacitate juridică. El reprezintă însăși persoana fizică, care până la majorat este ocrotită juridic, tocmai datorită insuficienței maturității sale psihice. (...) copilul nu mai reprezintă un substitut identitar al părinților sau o aluviune la lumea adultă și trebuie tratat în funcție de ceea ce este și nu în funcție de ceea ce va deveni. El este purtătorul propriilor sale drepturi, având un statut juridic de sine stătător, în jurul căruia gravitează drepturile și obligațiile celorlalte persoane (familia nucleară extinsă ori raporturi cu terțe persoane), precum și societatea în general, care a structurat statutul copilului corespunzător valorii ei” (M.M. PIVNICERU, C. LUCA, *Interesul superior al copilului. Expertiza psihologică în caz de separarea/divorțul părinților*, Ed. Hamangiu, București, 2016, pp. 3-4).

Secțiunea a 2-a Capacitatea de exercițiu

Art. 37. Noțiune. Capacitatea de exercițiu este aptitudinea persoanei de a încheia singură acte juridice civile.

DOCTRINĂ

1. „(...) trebuie definită capacitatea de exercițiu ca fiind aptitudinea persoanei de a dobândi și exercita drepturi și de a-și asuma și executa obligații, încheind singură și personal acte juridice” (I. REGHINI, Ș. DIACONESCU, P. VASILESCU, *Introducere în dreptul civil*, ed. a II-a, revizuită și adăugită, Ed. Sfera Juridică, Cluj-Napoca, 2008, p. 96).

Art. 38. Începutul capacității de exercițiu. (1) Capacitatea de exercițiu deplină începe la data când persoana devine majoră.

(2) Persoana devine majoră la împlinirea vârstei de 18 ani.

Art. 39. Situația minorului căsătorit. (1) Minorul dobândește, prin căsătorie, capacitatea deplină de exercițiu.

(2) În cazul în care căsătoria este anulată, minorul care a fost de bună-credință la încheierea căsătoriei păstrează capacitatea deplină de exercițiu.

Art. 40. Capacitatea de exercițiu anticipată. Pentru motive temeinice, instanța de tutelă poate recunoaște minorului care a împlinit vârsta de 16 ani capacitatea deplină de exercițiu. În acest scop, vor fi ascultați și părinții sau tutorele minorului, luându-se, când este cazul, și avizul consiliului de familie.

DOCTRINĂ

1. „Având în vedere că prin solicitarea recunoașterii capacității de exercițiu anticipate a minorului nu se urmărește stabilirea unui drept potrivit față de o altă persoană, considerăm că aceasta ar putea fi soluționată prin procedura necontencioasă. (...) titularul cererii ar putea fi minorul interesat, care, având capacitate restrânsă de exercițiu, va fi

asistat de unul dintre părinți sau, după caz, tutorele său. Susținem acest punct de vedere în considerația faptului că minorul de 16 ani este cel interesat în obținerea capacității depline de exercițiu, acesta fiind un drept al său propriu, iar nu al părinților săi. Mai mult decât atât, o inițiativă a părinților în acest sens, care să nu exprime și dorința minorului, l-ar lipsi pe acesta de protecția împotriva abuzurilor unor terțe persoane, de care el beneficiază atâta vreme cât are capacitate restrânsă de exercițiu. Prin urmare, în cazul în care cererea ar fi formulată de părinte, în nume propriu, considerăm că aceasta ar trebui respinsă ca lipsită de interes, cu atât mai mult cu cât orice părinte are dreptul, dar și îndatorirea de a-și crește copilul și de a-i da orientarea și sfaturile necesare exercitării corespunzătoare a drepturilor pe care legea le recunoaște acestuia” (C.-M. CRĂCIUNESCU, D. LUPAȘCU, *Emanciparea minorului în reglementarea noului Cod civil*, în *Pandectele Române* nr. 9/2011, p. 28).

Art. 41. Capacitatea de exercițiu restrânsă. (1) Minorul care a împlinit vârsta de 14 ani are capacitatea de exercițiu restrânsă.

(2) Actele juridice ale minorului cu capacitate de exercițiu restrânsă se încheie de către acesta, cu încuviințarea părinților sau, după caz, a tutorelui, iar în cazurile prevăzute de lege, și cu autorizarea instanței de tutelă. Încuviințarea sau autorizarea poate fi dată, cel mai târziu, în momentul încheierii actului.

(3) Cu toate acestea, minorul cu capacitate de exercițiu restrânsă poate face singur acte de conservare, acte de administrare care nu îl prejudiciază, precum și acte de dispoziție de mică valoare, cu caracter curent și care se execută la data încheierii lor.

Notă: A se vedea alin. (4) al art. 1.013 C. civ., conform cu care: „Oferta de donație făcută unei persoane cu capacitate de exercițiu restrânsă poate fi acceptată de către aceasta, cu încuviințarea ocrotitorului legal”.

Art. 42. Regimul unor acte ale minorului. (1) Minorul poate să încheie acte juridice privind munca, îndeletnicirile artistice sau sportive ori referitoare la profesia sa, cu încuviințarea părinților sau a tutorelui, precum și cu respectarea dispozițiilor legii speciale, dacă este cazul.

(2) În acest caz, minorul exercită singur drepturile și execută tot astfel obligațiile izvorâte din aceste acte și poate dispune singur de veniturile dobândite.

Notă: A se vedea art. 13 din Codul muncii [Legea nr. 53/2003 (republicată în M. Of. nr. 345 din 18 mai 2011), cu modificările și completările ulterioare], conform cu care: „(1) Persoana fizică dobândește capacitate de muncă la împlinirea vârstei de 16 ani. (2) Persoana fizică poate încheia un contract de muncă în calitate de salariat și la împlinirea vârstei de 15 ani, cu acordul părinților sau al reprezentanților legali, pentru activități potrivite cu dezvoltarea fizică, aptitudinile și cunoștințele sale, dacă astfel nu îi sunt periclitate sănătatea, dezvoltarea și pregătirea profesională. (3) Încadrarea în muncă a persoanelor sub vârsta de 15 ani este interzisă. (4) Încadrarea în muncă a persoanelor puse sub interdicție judecătorească este interzisă. (5) Încadrarea în muncă în locuri de muncă grele, vătămătoare sau periculoase se poate face după împlinirea vârstei de 18 ani; aceste locuri de muncă se stabilesc prin hotărâre a Guvernului”.

DOCTRINĂ

1. „Aspectele care justifică încadrarea în muncă a persoanelor în vârsta cuprinsă între 15 și 16 ani doar în anumite condiții nu contravin dispozițiilor constituționale, ci ele reprezintă veritabile măsuri de protecție a celor în cauză. Pentru a-și da acordul, părinții trebuie să analizeze condițiile în care munca va fi prestată, felul ei, precum și dacă încadrarea este

În interesul dezvoltării ulterioare a tânărului. Încuviințarea trebuie să fie *prealabilă* încheierii contractului de muncă sau concomitentă cu această încheiere. De asemenea, este necesar să fie *specială*, adică să se refere la un anumit contract de muncă și *expresă*, adică să aibă o formă neechivocă, clară și precisă. La încheierea contractului de muncă se va face mențiune despre încuviințare, iar părinții (sau tutorii) minorului vor semna contractul alături de el. Lipsa acordului va atrage nulitatea absolută, dar remediabilă a contractului încheiat de tânărul în vârstă de 15-16 ani. (...) Acordul ocrotitorului legal poate fi retras dacă dezvoltarea ori sănătatea tânărului este periclitată caz în care contractul încetează” (AL. ȚICLEA, *Tratat de dreptul muncii. Legislație. Doctrină. Jurisprudență*, ed. a X-a, actualizată, Ed. Universul Juridic, București, 2016, p. 412).

2. „În ipoteza că între părinți nu se realizează un acord, hotărârea cu privire la încuviințarea contractului de muncă se ia de către autoritatea tutelară” (I.T. ȘTEFĂNESCU, *Tratat teoretic și practic de drept al muncii*, ed. IV-a, revăzută și adăugită, Ed. Universul Juridic, București, 2017, pp. 253-254).

Notă: În ceea ce ne privește, într-o atare ipoteză, instanța de tutelă va încuviința perfectarea contractului.

Art. 43. Lipsa capacității de exercițiu. (1) În afara altor cazuri prevăzute de lege, nu au capacitate de exercițiu:

- a) minorul care nu a împlinit vârsta de 14 ani;
- b) interzisul judecătoresc.

(2) Pentru cei care nu au capacitate de exercițiu, actele juridice se încheie, în numele acestora, de reprezentanții lor legali, în condițiile prevăzute de lege. Dispozițiile art. 42 alin. (1) sunt aplicabile în mod corespunzător.

(3) Cu toate acestea, persoana lipsită de capacitatea de exercițiu poate încheia singură actele anume prevăzute de lege, actele de conservare, precum și actele de dispoziție de mică valoare, cu caracter curent și care se execută la momentul încheierii lor.

(4) Actele pe care minorul le poate încheia singur pot fi făcute și de reprezentantul său legal, afară de cazul în care legea ar dispune altfel sau natura actului nu i-ar permite acest lucru.

Notă: A se vedea alin. (3) al art. 1.013 C. civ., conform cu care: „Oferta de donație făcută unei persoane lipsite de capacitate de exercițiu se acceptă de către reprezentantul legal”.

DOCTRINĂ

1. „Lipsirea de capacitatea de exercițiu apare ca o măsură de protecție a persoanei față de propriile sale acte. Aceasta deoarece atât minorii care nu au împlinit 14 ani, cât și cei puși sub interdicție sunt, de regulă, lipsiți de discernământ – cei dintâi datorită vârstei fragede, iar ceilalți datorită alienației ori debilității mintale – și, în consecință, fără să-și dea seama, pot încheia acte juridice care să le fie defavorabile” (I. REGHINI, Ș. DIACONESCU, P. VASILESCU, *Introducere în dreptul civil*, Ed. Hamangiu, București, 2013, p. 171).

2. „Minorului sub 14 ani și celui pus sub interdicție li se recunoaște posibilitatea de a încheia anumite acte juridice, pentru că ele nu le cauzează niciun prejudiciu. Aceste acte juridice sunt: *actele de conservare* (prin aceste acte se urmărește păstrarea unui drept ori preîntâmpinarea pierderii lui, de exemplu, somația, punerea de peceți, actele de întrerupere a unei prescripții etc.); *actele mărunte ale vieții cotidiene* (prin încheierea lor se urmărește satisfacerea unor necesități elementare care intervin zilnic, cum ar fi cumpărăturile obișnuite din magazinele alimentare, cumpărarea biletelor la spectacole, cumpărarea de rechizite școlare etc.)” (O. UNGUREANU, C. JUGASTRU, *Drept civil. Persoanele*, ed. a II-a, revăzută, Ed. Hamangiu, București, 2007, p. 123).